

Οι θέσεις των υποψηφίων βουλευτών των εκλογών του 2012 απέναντι στην οικονομική κρίση: πως αποτυπώνονται και ποιοι παράγοντες οδηγούν σε διαφοροποιήσεις;

Ιωάννης Ανδρεάδης
Τμήμα Πολιτικών Επιστημών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Email: john@polsci.auth.gr

&

Ευτυχία Τεπέρογλου
Mannheim Centre for European Social Research (MZES), Πανεπιστήμιο Mannheim-
Γερμανίας
Email: efteperoglou@gmail.com

Προσχέδιο ανακοίνωσης

Συνέδριο Κέντρου Πολιτικών Ερευνών με θέμα:
«Στη δίνη της ελληνικής κρίσης. Κόμματα, Θεσμοί, Πολιτική, Ιδεολογίες»

Πάντειο Πανεπιστήμιο, 14 Ιανουαρίου 2013

1^η συνεδρία: Κρίση και Πολιτικό Σύστημα

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Μια από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στο πολιτικό σύστημα είναι η παράμετρος της αποδοκμασίας και αμφισβήτησης του πολιτικού προσωπικού της χώρας. Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της ερώτησης της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (ESS) αναφορικά με τον βαθμό εμπιστοσύνης προς τους πολιτικούς διαχρονικά, παρατηρείται μια πρωτοφανής πτώση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το πολιτικό προσωπικό της χώρας. Ειδικότερα, το καλοκαίρι του 2011 (5^ο κύμα ESS) το ποσοστό εκείνων που επέλεξαν στην κλίμακα το σημείο «0» (καμία απολύτως εμπιστοσύνη) έφτασε το 48% (έναντι 18% το 2003, 15% το 2005 και 23% το 2009). Αθροίζοντας και τα ποσοστά των επόμενων δύο σημείων της κλίμακας, τα οποία και αυτά αντιπροσωπεύουν χαμηλή εμπιστοσύνη, προκύπτει ότι το 77% των πολιτών δεν εμπιστεύεται τους Έλληνες πολιτικούς (έναντι 39% το 2003).

Πως προσλαμβάνει όμως το πολιτικό προσωπικό της χώρας τις διάφορες διαστάσεις της κρίσης; Εντοπίζονται σημεία σύγκλισης και συμφωνίας μεταξύ των πολιτικών ελίτ και γύρω από ποιους άξονες στοιχειοθετείται η κύρια αντιπαράθεση ως προς την οικονομική κρίση που διανύει η χώρα; Αυτά είναι μεταξύ άλλων ορισμένα από τα κύρια ερωτήματα τα οποία θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στην παρούσα μελέτη.

Αντικείμενο της μελέτης

Η μελέτη θέτει στο επίκεντρό της τις απόψεις των υποψηφίων βουλευτών των εκλογών του 2012 απέναντι στην οικονομική κρίση. Χρησιμοποιούνται τα δεδομένα του ερευνητικού προγράμματος *Comparative Candidate Survey* (CCS) του 2012 και ειδικότερα, παρουσιάζονται τα πρώτα αποτελέσματα της θεματικής ενότητας «Οικονομική Κρίση και Εναλλακτικές»¹.

Οι υποψήφιοι βουλευτές καλούνται να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων αναφορικά με την αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης της χώρας και ποιος ευθύνεται για αυτήν, διακρίνοντας παράλληλα ανάμεσα σε μια «εθνική σφαίρα» ευθυνών, μια αμιγώς

¹ Πρόκειται για μια σειρά ερωτήσεων, η οποία αποφασίστηκε να συμπεριληφθεί στην έρευνα της Ελλάδας και της Πορτογαλίας, κατόπιν συνεργασίας των δύο ερευνητικών ομάδων (Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Πολιτικής Έρευνας, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και του Centre for Research and Studies in Sociology- CIES, University Institute of Lisbon). Βλ αναλυτικότερα για το ερευνητικό πρόγραμμα <http://www.comparativecandidates.org/>

Για το πορτογαλικό πρόγραμμα βλ. <http://www.cies.iscte.pt/en/projectos/ficha.jsp?pkid=502>

«ευρωπαϊκή» (συμπεριλαμβάνοντας και την συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ) και σε εκείνη του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος. Τίθενται ερωτήσεις αξιολόγησης του παρόντος κυβερνητικού συνασπισμού της ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ. Επίσης, τοποθετούνται αναφορικά με το μνημόνιο και τις διαπραγματεύσεις που προηγήθηκαν πριν την υπογραφή του, καθώς και σε μία δέσμη εναλλακτικών προτάσεων για τη μείωση της επίδρασης της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελληνική οικονομία.

Βασικός στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει τα πρώτα αποτελέσματα αυτών των δεικτών της έρευνας, η οποία είναι και η πρώτη μελέτη πολιτικών ελίτ στη χώρα μας εν καιρώ οικονομικής κρίσης .

Η πρώτη φάση της έρευνας που διεξήχθη μέσω διαδικτύου έχει ολοκληρωθεί. Οι υποψήφιοι βουλευτές έλαβαν μία αρχική πρόσκληση στο χρονικό διάστημα από 6 μέχρι 8 Οκτωβρίου 2012. Το κείμενο της πρόσκλησης περιελάμβανε μερικές γενικές πληροφορίες για το ερευνητικό πρόγραμμα και ένα σύνδεσμο (διαφορετικό για κάθε υποψήφιο) τον οποίο μπορούσαν να ακολουθήσουν για να οδηγηθούν στο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο. Εκτός από την αρχική πρόσκληση, στάλθηκαν άλλα δύο ηλεκτρονικά μηνύματα υπενθύμισης - μόνο στους υποψήφιους που δεν είχαν συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο μέχρι τη χρονική στιγμή αποστολής της υπενθύμισης. Λαμβάνοντας υπόψη το μεγάλο μέγεθος του ερωτηματολογίου και το συνήθως φορτωμένο πρόγραμμα των υποψηφίων, επιλέχθηκε να υπάρχει αρκετός χρόνος (περίπου τρεις εβδομάδες) μεταξύ των υπενθυμίσεων. Η πρώτη υπενθύμιση στάλθηκε στα τέλη Οκτωβρίου 2012 και η δεύτερη γύρω στις 20 Νοεμβρίου 2012. Η πρώτη φάση (συμπλήρωση του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου) ολοκληρώθηκε τις πρώτες μέρες του Δεκεμβρίου 2012. Αυτή τη στιγμή είναι σε εξέλιξη η δεύτερη φάση (με διαμεσολάβηση συνεντευκτή) η οποία θα ολοκληρωθεί στα τέλη Φεβρουαρίου 2013.

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται αποτελέσματα από τις απαντήσεις υποψηφίων της ΝΔ, του ΣΥΡΙΖΑ, του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ. Τα δεδομένα αποτελούνται από τα στοιχεία 303 συμπληρωμένων ερωτηματολογίων (ΔΗΜΑΡ:83, ΝΔ:61, ΠΑΣΟΚ:108 και ΣΥΡΙΖΑ:51).²

² Ακόμα καταγράφηκαν απαντήσεις από τρεις βουλευτές των Ανεξάρτητων Ελλήνων και δύο από τη Χρυσή Αυγή (ένα ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από τα κεντρικά του κόμματος και ένας βουλευτής απάντησε στην πρόσκληση που του στείλαμε). Επειδή αυτά τα ερωτηματολόγια είναι πολύ λίγα για να εξαχθούν στατιστικά συμπεράσματα, η ανάλυσή τους θα γίνει μετά και την ολοκλήρωση της δεύτερης φάσης.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Διερεύνηση της «ευθύνης»

Η έρευνα συμπεριλαμβάνει δυο δέσμες ερωτήσεων αναφορικά με το ζήτημα της απόδοσης ευθυνών. Οι ερωτώμενοι υποψήφιοι βουλευτές καλούνται να τοποθετηθούν τόσο για την απόδοση ευθυνών για την οικονομική κρίση των τελευταίων δύο ετών γενικά, όσο και για την υπογραφή του μνημονίου ειδικότερα. Η εν λόγω μεταβλητή της «απόδοσης ευθυνών» έχει κυρίως διερευνηθεί σε εθνικές μετεκλογικές έρευνες κοινής γνώμης. Συνδέεται δε κυρίως με τις οικονομικές θεωρίες της ψήφου (economic voting). Οι αρχές της μελέτης της βρίσκονται στο θεωρητικό υπόδειγμα περί «σαφήνειας της ευθύνης» (*clarity of responsibility*) των Powell και Whitten του 1993³ οι οποίοι διερεύνησαν το βαθμό σύμφωνα με τον οποίο εθνικοί παράγοντες και θεσμικοί φορείς επιδρούν στην απόδοση ευθυνών στις κυβερνήσεις αναφορικά με οικονομικά αποτελέσματα. Σύμφωνα με τους Powell και Whitten το ζήτημα της σύνδεσης της απόδοσης των ευθυνών από τους ψηφοφόρους στην κυβέρνηση, αντικατοπτρίζει τη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής και τη συνοχή και έλεγχο που πρέπει να έχει η κυβέρνηση στην άσκησή της. Αντίστοιχες προσεγγίσεις της «απόδοσης ευθυνών» από την πλευρά της «πολιτικής προσφοράς» είναι πολύ λίγες και η παρούσα μελέτη φιλοδοξεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.

1.1 Ευθύνη για την οικονομική κρίση

Η ερώτηση η οποία τέθηκε είναι η ακόλουθη: «Τα τελευταία χρόνια η οικονομία είναι σε ύφεση. Κατά πόσο θεωρείτε ότι ευθύνονται, αν ευθύνονται, για τις άσχημες οικονομικές συνθήκες των τελευταίων δυο ετών καθένα από τα παρακάτω: 1) Η κυβέρνηση, 2) Η Ευρωπαϊκή Ένωση, 3) Οι τραπεζίτες και 4) Η συμμετοχή της χώρας στην ευρωζώνη. Χρησιμοποιήθηκε η πενταβάθμια κλίμακα: καθόλου, λίγο, αρκετά, πολύ και απόλυτα.

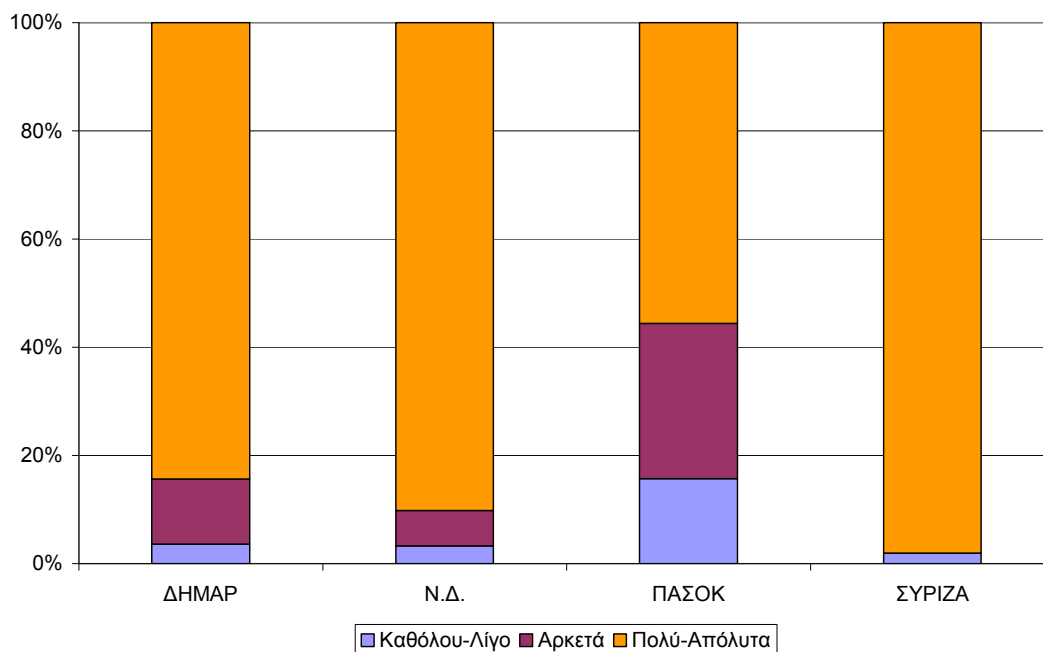
Στο σύνολό τους οι υποψήφιοι αποδίδουν τις μεγαλύτερες ευθύνες για την οικονομική κρίση στην κυβέρνηση και στους τραπεζίτες. Ελαφρώς λιγότερες ευθύνες αποδίδονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ η συμμετοχή της χώρας στην ευρωζώνη έχει

³ G. Bingham Powell, Jr. και Guy D. Whitten (1993). "A Cross-National Analysis of Economic Voting: Taking Account of the Political Context", *American Journal of Political Science*, τχ. 37(2), σ. 391-414

πολύ περιορισμένη ευθύνη για τις οικονομικές συνθήκες στην Ελλάδα των τελευταίων δυο ετών.

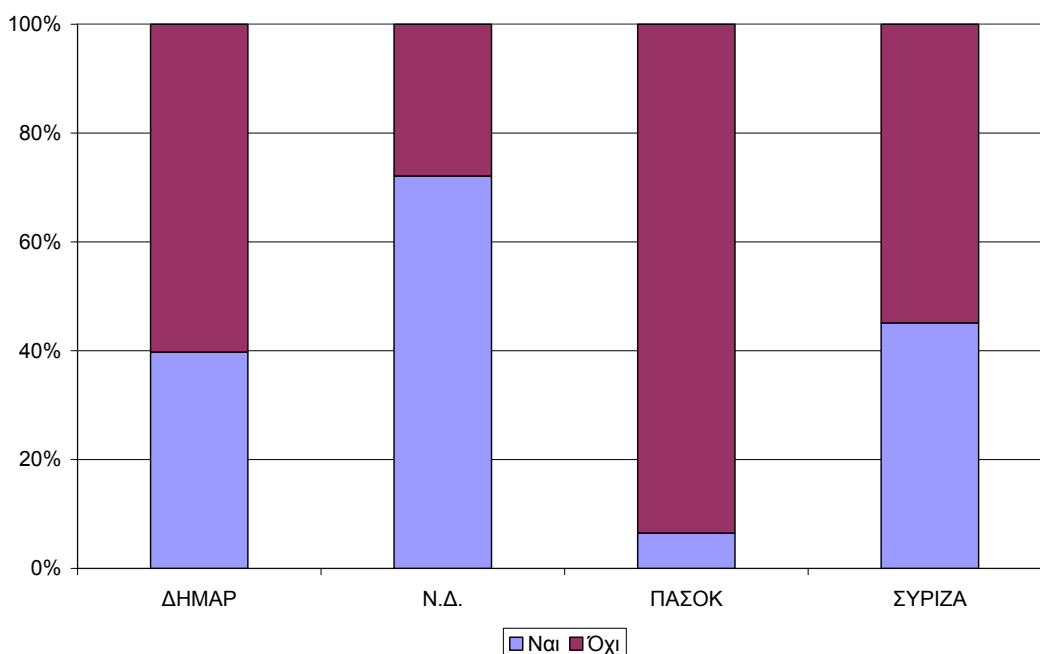
Ευθύνη για την οικονομική κρίση ανά πολιτικό κόμμα: ο παράγοντας «κυβέρνηση»

Συσχετίζοντας την αξιολόγηση του κάθε ένα από τους προαναφερθέντες παράγοντες ανά πολιτικό κόμμα, εντοπίζονται ορισμένες διαφοροποιήσεις (βλ. Διάγραμμα 1). Η άποψη ότι η κυβέρνηση ευθύνεται πολύ ή απόλυτα είναι η επικρατούσα στους υποψήφιους όλων των κομμάτων με ποσοστό άνω του 50%. Αποτελεί την πρώτη επιλογή ανάμεσα στους υποψηφίους της ΝΔ (90%), ΣΥΡΙΖΑ (98%) και ΔΗΜΑΡ (84,4%). Οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ αποδίδουν και αυτοί με την σειρά τους σημαντικό μερίδιο της ευθύνης στην κυβέρνηση των δύο τελευταίων ετών (55,6%), ωστόσο υπάρχουν αρκετοί υποψήφιοι του κόμματος (44,4%) που αποδίδουν μικρότερες ευθύνες στην κυβέρνηση. Επομένως, η απόδοση ευθυνών στην κυβέρνηση είναι σχεδόν καθολική για τους υποψηφίους του ΣΥΡΙΖΑ και εμφανίζεται σε ποσοστό άνω του 80% ανάμεσα στους υποψηφίους της ΝΔ και της ΔΗΜΑΡ. Οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ επιρρίπτουν μεγαλύτερη ευθύνη πρώτα στους τραπεζίτες (με ποσοστό 65,7%), τοποθετώντας την κυβέρνηση των δύο τελευταίων ετών στη δεύτερη θέση.

Διάγραμμα 1. Ευθύνη κυβέρνησης ανά πολιτικό κόμμα

Μια άλλη ερώτηση που τέθηκε στους υποψήφιους ήταν η ακόλουθη: «Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση ήταν ΚΥΡΙΩΣ αποτέλεσμα των πολιτικών της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ ή όχι;». Στο Διάγραμμα 2 παρουσιάζονται οι απαντήσεις στο ανωτέρω ερώτημα. Η κατανομή των απαντήσεων των υποψηφίων ΔΗΜΑΡ και ΣΥΡΙΖΑ είναι παρόμοια καθώς και από τα δύο κόμματα λίγο λιγότεροι από τους μισούς (περίπου 40% και 45% αντίστοιχα) απαντούν καταφατικά στην ερώτηση.⁴ Σχεδόν το σύνολο των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ θεωρούν ότι η οικονομική κρίση δεν είναι κυρίως αποτέλεσμα των πολιτικών της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, ενώ περισσότεροι από 7 στους 10 από τους υποψήφιους της ΝΔ αποδίδει την οικονομική κρίση κυρίως στις πολιτικές του ΠΑΣΟΚ, με προφανή στόχο να μειώσουν τις ευθύνες των προηγούμενων κυβερνήσεων της ΝΔ.

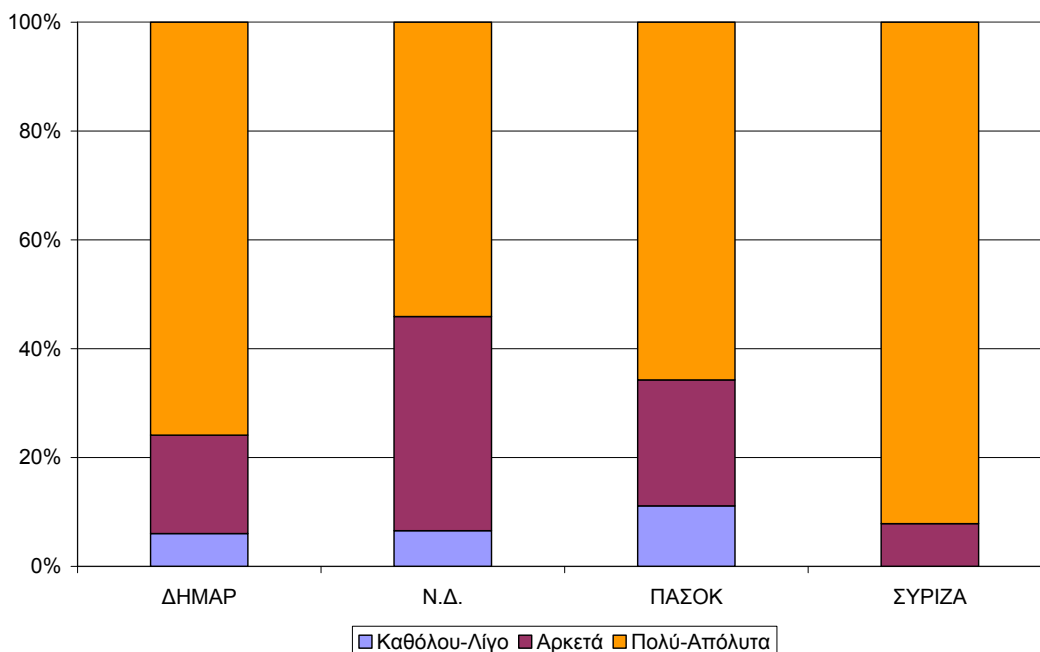
Διάγραμμα 2. Πιστεύετε ότι η οικονομική κρίση ήταν ΚΥΡΙΩΣ αποτέλεσμα των πολιτικών της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ ή όχι;

Ευθύνη για την οικονομική κρίση ανά πολιτικό κόμμα: ο παράγοντας «τραπεζίτες»

Η άποψη ότι οι τραπεζίτες ευθύνονται πολύ ή απόλυτα για την οικονομική κρίση επικρατεί στους υποψήφιους όλων των κομμάτων (είτε ως πρώτη επιλογή-υποψήφιοι ΠΑΣΟΚ, είτε ως δεύτερη-υποψήφιοι όλων των άλλων κομμάτων της έρευνας). Ωστόσο,

⁴ Όπως θα φανεί και από τις απαντήσεις στα επόμενα ερωτήματα, μεγάλη μερίδα των υποψηφίων αυτών των δύο κομμάτων θεωρεί ότι ευθύνεται και η ΝΔ.

εντοπίζεται σημαντική διακύμανση κυρίως ανάμεσα στους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ, οι οποίοι σχεδόν στο σύνολό τους (92,2%) αποδίδουν πολλές ευθύνες στους τραπεζίτες και στους υποψήφιους της ΝΔ, οι οποίοι προσδίδουν τη χαμηλότερη ευθύνη σε αυτόν τον παράγοντα (54,1%). Τα ποσοστά των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ που συμμερίζονται αυτή τη θέση είναι 65,7% και 75,9% αντιστοίχως (βλ. Διάγραμμα 3 **Error! Reference source not found.**).

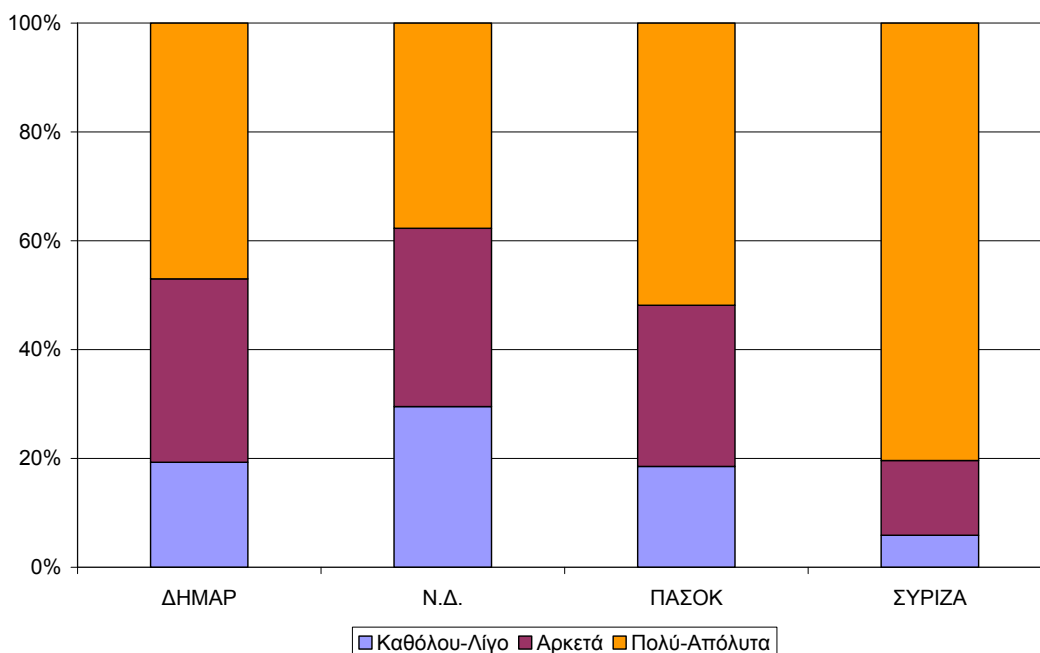
Διάγραμμα 3. Ευθύνη τραπεζιτών ανά πολιτικό κόμμα

Η αντιπαράθεση ανάμεσα στις πολιτικές ελίτ που σχηματοποιείται γύρω από την οικονομική κρίση και τη διαιρετική τομή μεταξύ ευρωπαϊσμού και αντιευρωπαϊσμού ή του διακυβεύματος υπέρ ή κατά της ΕΕ μπορεί να διερευνηθεί στην παρούσα έρευνα μέσω της ανάλυσης διαφόρων μεταβλητών. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης μελέτης επιλέχθηκε η ανάλυση των αποτελεσμάτων των ακόλουθων μεταβλητών:

- ευθύνη που αποδίδεται στην ΕΕ για την οικονομική κρίση
- ευθύνη που αποδίδεται για την οικονομική κρίση στη συμμετοχή της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό κοινό νόμισμα
- αξιολόγηση της συμμετοχής της Ελλάδας στην ΕΕ

Ευθύνη για την οικονομική κρίση ανά πολιτικό κόμμα: ο παράγοντας «Ευρωπαϊκή Ένωση»

Αναφορικά με τις ευθύνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις άσχημες οικονομικές συνθήκες των τελευταίων δυο ετών παρατηρείται μία σαφής αντιπαράθεση ανάμεσα στους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ - μεγάλη πλειοψηφία τους (περίπου 80%) θεωρεί πολύ ή απόλυτα υπεύθυνη την Ε.Ε. - και στους υποψήφιους των τριών κομμάτων της συγκυβέρνησης - όπου η άποψη αυτή εκφράζει περίπου τους μισούς (ΠΑΣΟΚ) ή και λιγότερους (ΔΗΜΑΡ και ΝΔ) (βλ. Διάγραμμα 4 *Error! Reference source not found.*).

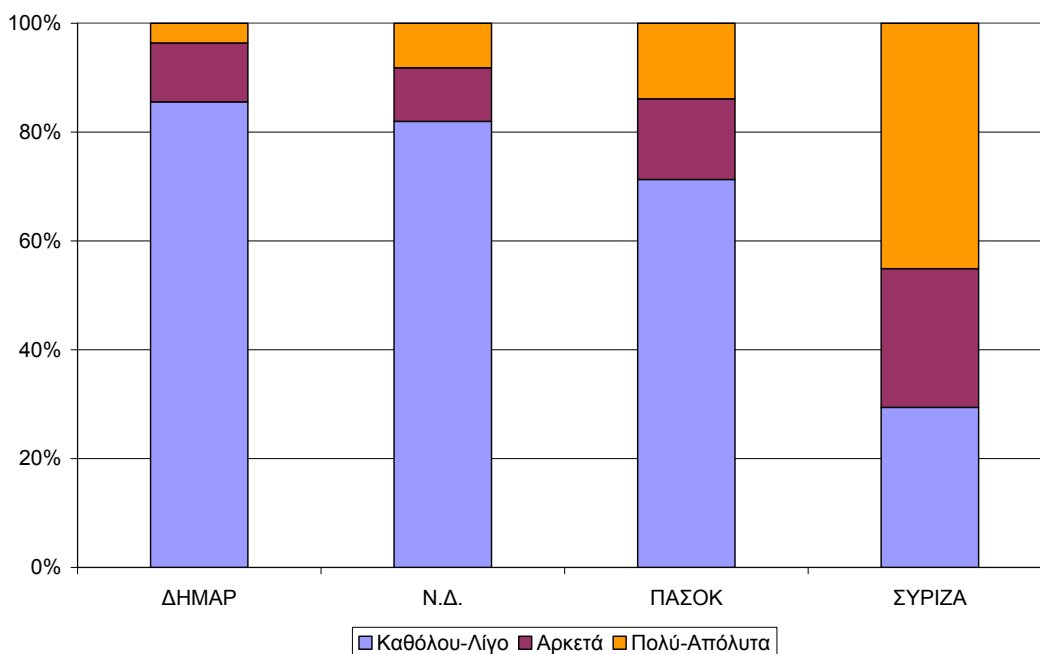

Διάγραμμα 4. Ευθύνη Ευρωπαϊκής Ένωσης ανά πολιτικό κόμμα

Ευθύνη για την οικονομική κρίση ανά πολιτικό κόμμα: ο παράγοντας «Η συμμετοχή της χώρας στην ευρωζώνη»

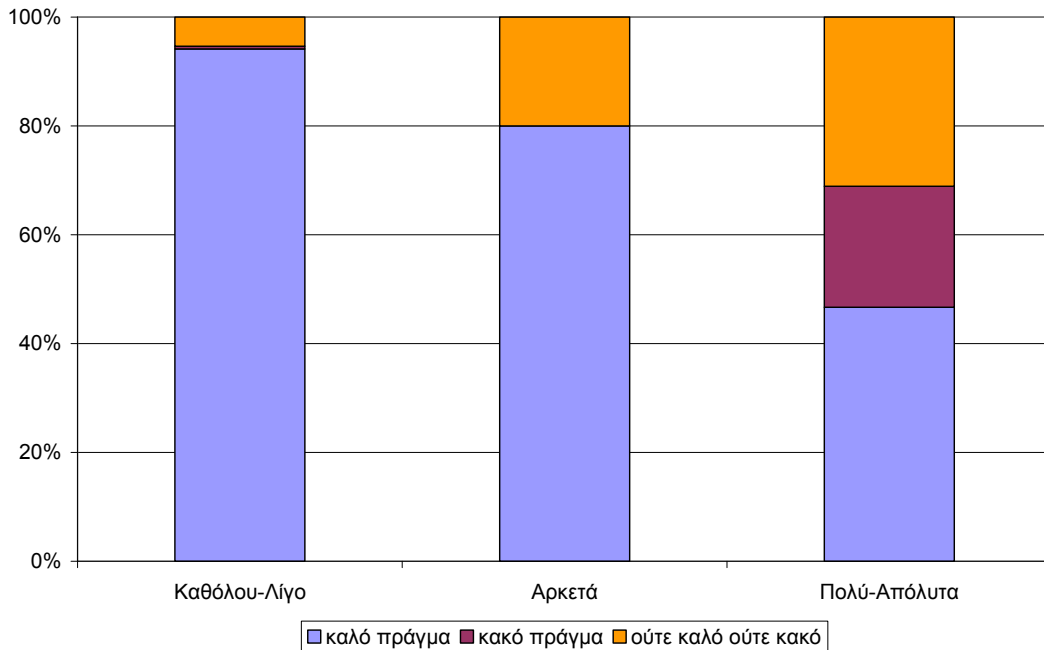
Από τους τέσσερις παράγοντες που ρωτήθηκαν οι υποψήφιοι, αυτός της συμμετοχής της χώρας στην ευρωζώνη λαμβάνει τα χαμηλότερα ποσοστά ευθύνης. Το υψηλότερο ποσοστό ευθύνης προέρχεται από τους υποψηφίους του ΣΥΡΙΖΑ (45,1%), ενώ στους υποψήφιους των άλλων κομμάτων το αντίστοιχο ποσοστό είναι μικρότερο του 15%

και ειδικά στη ΔΗΜΑΡ πέφτει στο 3,6% (βλ. Διάγραμμα 5 **Error! Reference source not found.**).

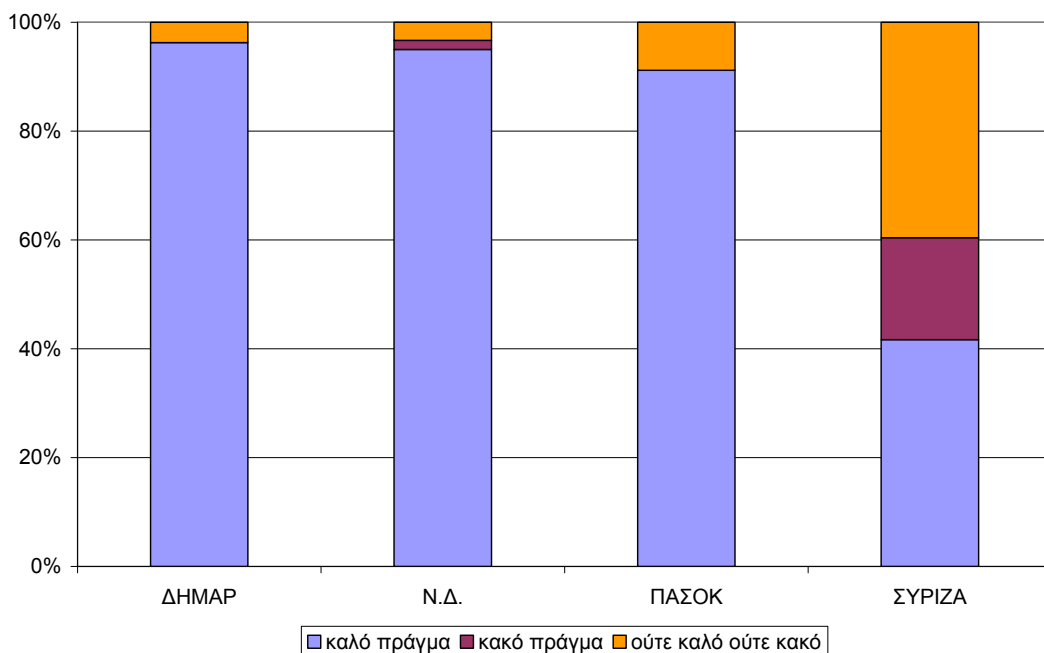

Διάγραμμα 5. Για την οικονομική ύφεση ευθύνεται η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη (ανά πολιτικό κόμμα)

Βεβαίως, η απόδοση ευθυνών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη συνδέονται, εξαρτώνται αλλά και επηρεάζουν τη γενικότερη στάση απέναντι στη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (βλ. Διάγραμμα 6). Όσοι πιστεύουν ότι η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη δεν ευθύνεται καθόλου ή ευθύνεται λίγο για την οικονομική ύφεση θεωρούν ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι καλό πράγμα (94,1%). Από όσους αποδίδουν αρκετές ευθύνες για την οικονομική ύφεση στη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη, ένας στους πέντε έχει ουδέτερη άποψη για τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, ανάμεσα σε αυτούς που θεωρούν ότι η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη ευθύνεται πολύ ή απόλυτα για την οικονομική ύφεση, υπάρχει ένα σημαντικό κομμάτι (22,2%) που δεν βλέπει θετικά και τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Διάγραμμα 6. Για την οικονομική ύφεση ευθύνεται η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη και στάση απέναντι στη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Διάγραμμα 7. Στάση απέναντι στη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανά πολιτικό κόμμα

Στο Διάγραμμα 7 παρουσιάζεται η κατανομή των στάσεων απέναντι στη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ανά πολιτικό κόμμα. Οι περισσότερες θετικές στάσεις εμφανίζονται κατά σειρά σε ΔΗΜΑΡ: 96,3%, Ν.Δ.: 95,0%, ΠΑΣΟΚ: 91,2% και ΣΥΡΙΖΑ: 41,7%.

Είναι αξιοσημείωτο ότι πλην μίας μοναδικής εξαίρεσης, όλοι οι υποψήφιοι που θεωρούν ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κακό πράγμα είναι του ΣΥΡΙΖΑ.

Συμπερασματικά, από την ερώτηση της αξιολόγησης της ευθύνης για την οικονομική κατάσταση της χώρας η «εθνική σφαίρα» ευθυνών συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά και ακολουθεί ο παράγοντας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος. Η αμιγώς «ευρωπαϊκή» σφαίρα απόδοσης ευθυνών διαχωρίζεται ανάμεσα στα υψηλότερα ποσοστά του ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα χαμηλότερα της συμμετοχή της χώρας στην ΟΝΕ. Η προαναφερθείσα διαβάθμιση των ευθυνών είναι σχεδόν η ίδια για τους υποψήφιους όλων των κομμάτων. Η μοναδική εξαίρεση (αν και χωρίς μεγάλο εύρος) είναι αυτή των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ με όλους τους υπόλοιπους υποψήφιους ως προς τον ρόλο της κυβέρνησης, η οποία αναμφίβολα συνδέεται με το ότι το κόμμα ήταν στην εξουσία. Επομένως, σε γενικές γραμμές ο παράγοντας «κόμμα» δεν φαίνεται να παίζει καθοριστικό ρόλο στην στάση των υποψηφίων ως προς την ιεράρχηση του καταμερισμού των ευθυνών. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν εντοπίζονται και διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους υποψηφίους των τεσσάρων κομμάτων της μελέτης. Οι σημαντικότερες συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

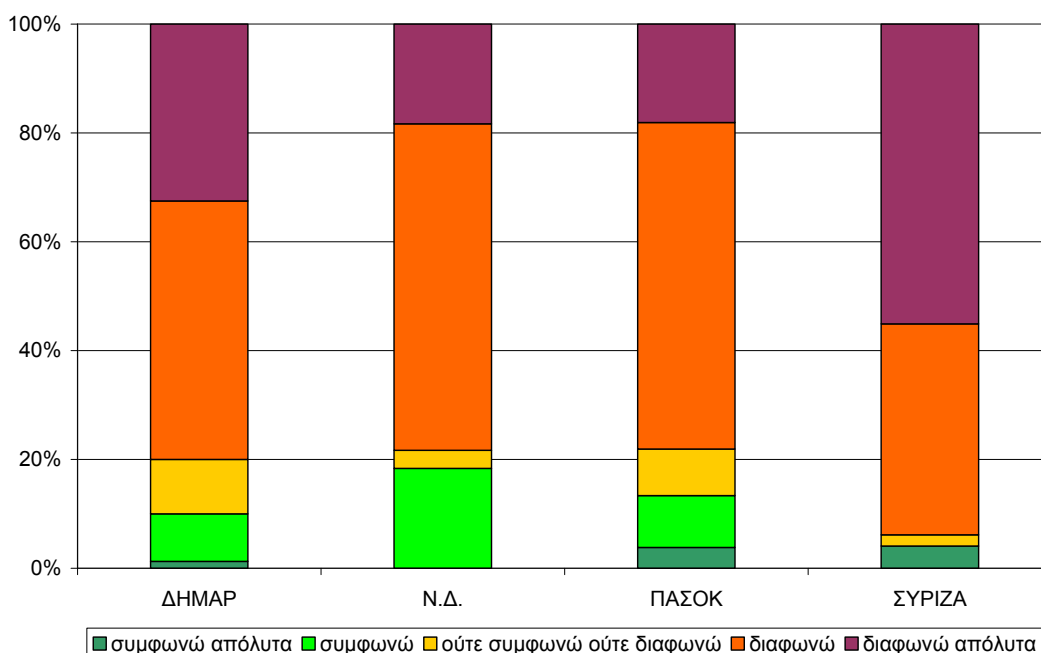
- Καθολική απόδοση ευθύνης στην κυβέρνηση από τους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ
- Ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά απόδοσης ευθύνης στην συμμετοχή της χώρας στην Ευρωζώνη των υποψηφίων κυρίως της ΔΗΜΑΡ και ακολούθως της ΝΔ και ΠΑΣΟΚ, έναντι σημαντικής μερίδας υποψηφίων του ΣΥΡΙΖΑ, η οποία υποστηρίζει αυτή την θέση
- Έντονη ευρωσκεπτικιστική στάση από υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ
- Το χαμηλότερο ποσοστό απόδοσης ευθυνών στο τραπεζικό σύστημα βρίσκεται στους υποψήφιους της ΝΔ
- Διαφοροποίηση ανάμεσα στους υποψήφιους του ΠΑΣΟΚ ως προς τον ρόλο της κυβέρνησης. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι η πλειοψηφία θεωρεί υπεύθυνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση (52%, έναντι 38% των υποψηφίων της ΝΔ

Στάσεις υποψηφίων σε ζητήματα οικονομικής ιδεολογίας

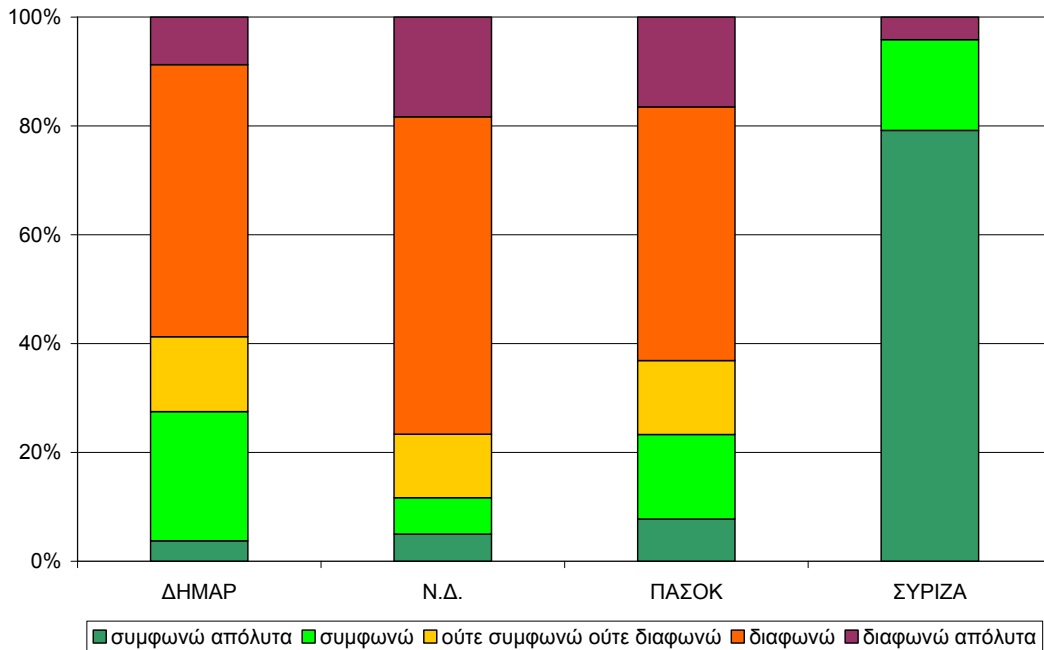
Προκειμένου να εξεταστούν σε μεγαλύτερο βάθος οι απαντήσεις των υποψηφίων τίθεται το ερώτημα «ποιοι είναι οι παράγοντες οδηγούν σε διαφοροποιήσεις;» Για παράδειγμα το γεγονός ότι οι υποψήφιοι της ΝΔ εμφανίζονται με το χαμηλότερο ποσοστό απόδοσης ευθυνών στο τραπεζικό σύστημα συνδέεται με το γεγονός ότι οι θετικές στάσεις πάνω σε θέματα οικονομικού φιλελευθερισμού είναι περισσότερο συχνές στους υποψήφιους της ΝΔ; Στα επόμενα τρία διαγράμματα παρουσιάζεται ο βαθμός συμφωνίας

των υποψηφίων του κάθε κόμματος με τρεις διατυπώσεις που σχετίζονται με το δίπολο «κρατισμός-οικονομικός φιλελευθερισμός»

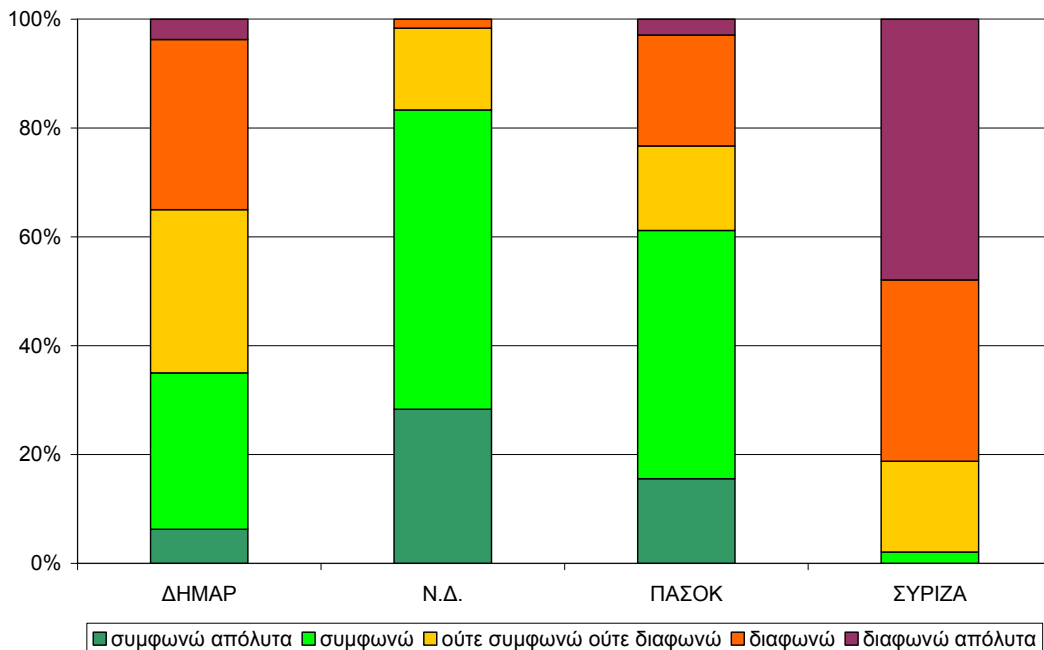
Στο Διάγραμμα 8 καταγράφονται οι μικρότερες διαφορές γιατί η διατύπωση «Η πολιτική θα έπρεπε να μην εμπλέκεται στην οικονομία» αντιμετωπίζεται αρνητικά από ένα ποσοστό μεγαλύτερο από το 80% των υποψηφίων. Οι διαφορές ανάμεσα στα κόμματα εντοπίζονται κυρίως στην ένταση της άρνησης, με τους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ να εμφανίζονται με το μεγαλύτερο ποσοστό απόλυτης διαφωνίας (55,1%) και τους υποψήφιους ΠΑΣΟΚ και ΝΔ με τα μικρότερα ποσοστά απόλυτης διαφωνίας (περίπου 18%). Στο Διάγραμμα 9 εμφανίζεται η πιο έντονη αντιπαράθεση ανάμεσα στους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ που σχεδόν στο σύνολό τους υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να γίνουν επιπλέον ιδιωτικοποιήσεις και στους υποψήφιους των τριών κομμάτων που συμμετέχουν στην κυβέρνηση με την πλειοψηφία τους να διαφωνεί με τη διατύπωση, δηλ. να είναι υπέρ νέων ιδιωτικοποιήσεων. Τέλος, σημαντικές είναι και οι διαφορές στο θέμα της μείωσης των φόρων των επιχειρήσεων με σχεδόν όλους τους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ να κρατούν αρνητική (81,2%) ή ουδέτερη (16,7%) στάση και τους υποψήφιους της ΝΔ να βρίσκονται στο άλλο άκρο –θετική στάση 83,3% και ουδέτερη στάση 15% - ενώ οι υποψήφιοι ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ βρίσκονται κάπου ανάμεσα (οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ κλίνουν περισσότερο προς τη θετική στάση ενώ της ΔΗΜΑΡ εμφανίζονται μοιρασμένοι).

Διάγραμμα 8. Βαθμός συμφωνίας με τη διατύπωση: «Η πολιτική θα έπρεπε να μην εμπλέκεται στην οικονομία» ανά πολιτικό κόμμα

Διάγραμμα 9. Βαθμός συμφωνίας με τη διατύπωση: «Δεν πρέπει να γίνουν επιπλέον ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων επιχειρήσεων» ανά πολιτικό κόμμα

Διάγραμμα 10. Βαθμός συμφωνίας με τη διατύπωση: «Για την ανάπτυξη, είναι πιο σημαντικό να μειωθούν οι φόροι για τις επιχειρήσεις από το να αυξηθούν οι δημόσιες δαπάνες» ανά πολιτικό κόμμα

1.2 Τοποθέτηση υποψηφίων βουλευτών απέναντι στο μνημόνιο

Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στους υποψήφιους αναφορικά με την αξιολόγηση της υπογραφής του μνημονίου είναι δύο. Οι υποψήφιοι κλήθηκαν αφενός να αξιολογήσουν κατά πόσο ήταν σωστή ή λάθος επιλογή από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο και αφετέρου να τοποθετηθούν ως προς το ζήτημα της διασφάλισης καλύτερων όρων για το δάνειο από την Τρόικα⁵.

Τοποθέτηση για την υπογραφή του μνημονίου

Οι υποψήφιοι της ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ και ΔΗΜΑΡ τοποθετούνται σαφέστατα κατά της υπογραφής του μνημονίου από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Αναλυτικότερα, το 96,1% των υποψηφίων του ΣΥΡΙΖΑ πιστεύει ότι ήταν «λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο», ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους υποψήφιους της ΝΔ είναι 77% και 69% για τους υποψήφιους της ΔΗΜΑΡ. Ανάμεσα στους υποψήφιους του ΠΑΣΟΚ εντοπίζεται ένα τμήμα της τάξης του 26%, το οποίο δηλώνει διαφωνία με την υπογραφή του μνημονίου, ενώ το 25% επέλεξε την απάντηση «ούτε συμφωνώ-ούτε διαφωνώ».

Πίνακας 1: «Ήταν λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο»

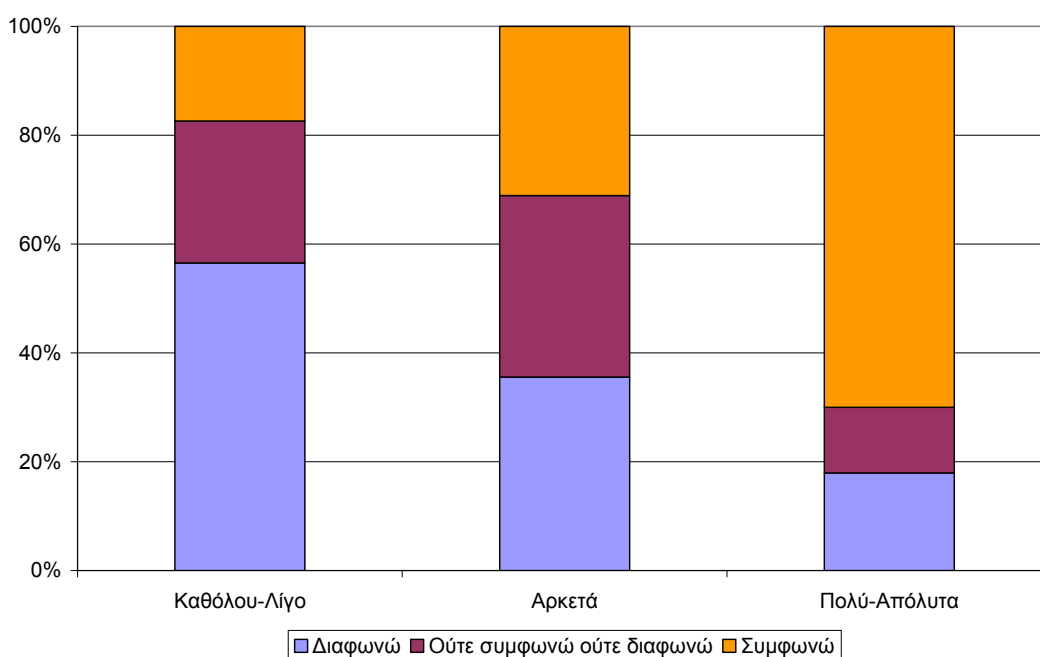
Υποψήφιοι/κόμμα	Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Συμφωνώ
ΔΗΜΑΡ	13,3%	18,1%	68,7%
Ν.Δ.	9,8%	13,1%	77,0%
ΠΑΣΟΚ	49,1%	25,0%	25,9%
ΣΥΡΙΖΑ	3,9%		96,1%

Συσχετίζοντας την τοποθέτηση «Ήταν λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο» με εκείνους τους υποψήφιους που αποδίδουν μεγάλη ευθύνη στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ των δύο τελευταίων ετών για την οικονομική κατάσταση της χώρας, προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα.

Η πρώτη διαπίστωση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι πολλοί από αυτούς που αποδίδουν μεγάλη ευθύνη στο ΠΑΣΟΚ το κάνουν γιατί πιστεύουν ότι ήταν λάθος της κυβέρνησης του να δεχτεί το Μνημόνιο. Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 11, η σχέση

⁵ Η διατύπωση των ερωτήσεων είναι η εξής: «Ήταν λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο», «Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να μπορέσει να διασφαλίσει καλύτερους όρους για το δάνειο από την Τρόικα», με πιθανές απαντήσεις «Διαφωνώ απολύτως- Διαφωνώ-ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ-συμφωνώ-συμφωνώ απολύτως».

ανάμεσα στην άποψη για το Μνημόνιο και την απόδοση ευθυνών στην κυβέρνηση είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Ανάμεσα σε αυτούς που αποδίδουν μεγάλες ευθύνες στην κυβέρνηση το 70% συμφωνεί με τη διατύπωση: «Ήταν λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο». Αντίθετα, ανάμεσα σε όσους πιστεύουν ότι η κυβέρνηση είναι καθόλου ή λίγο υπεύθυνη, η πλειοψηφία (57%) διαφωνεί με την προαναφερθείσα διατύπωση.

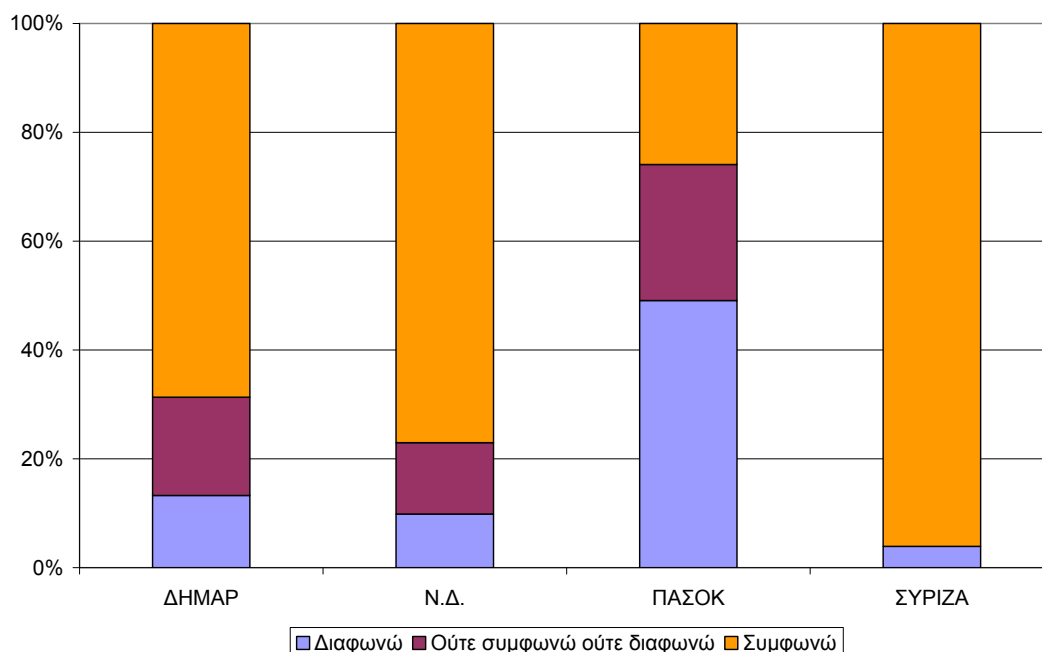

Διάγραμμα 11. Ευθύνη κυβέρνησης για την οικονομική κατάσταση και συμφωνία με τη διατύπωση: «Ήταν λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο»

Τοποθέτηση για την υπογραφή του μνημονίου ανά πολιτικό κόμμα

Οι υποψήφιοι του ΣΥΡΙΖΑ συνδέουν τις μεγάλες ευθύνες που αποδίδουν στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για την οικονομική κρίση με την αποδοχή του Μνημονίου. Αντίθετα, οι υποψήφιοι των τριών άλλων κομμάτων που αντίστοιχα αποδίδουν μεγάλες ευθύνες στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, δεν τις συνδέουν αποκλειστικά με μία στάση καθολικής απόρριψης του Μνημονίου. Τα ποσοστά αυτών που θεωρούν ότι ήταν λάθος η υπογραφή του Μνημονίου σε σχέση με τα ποσοστά αυτών που θεωρούν μεγάλες τις ευθύνες της κυβέρνησης είναι μικρότερα κατά περίπου 15% στους υποψήφιους της ΔΗΜΑΡ και της ΝΔ και κατά περίπου 30% στους υποψήφιους του ΠΑΣΟΚ. (βλ. Διάγραμμα 12). Ωστόσο, όπως θα δούμε αμέσως παρακάτω στην επόμενη ενότητα των αποτελεσμάτων, η πλειοψηφία των υποψηφίων που αποδίδουν μεγάλες ευθύνες στην κυβέρνηση, αλλά δεν θεωρούν ότι

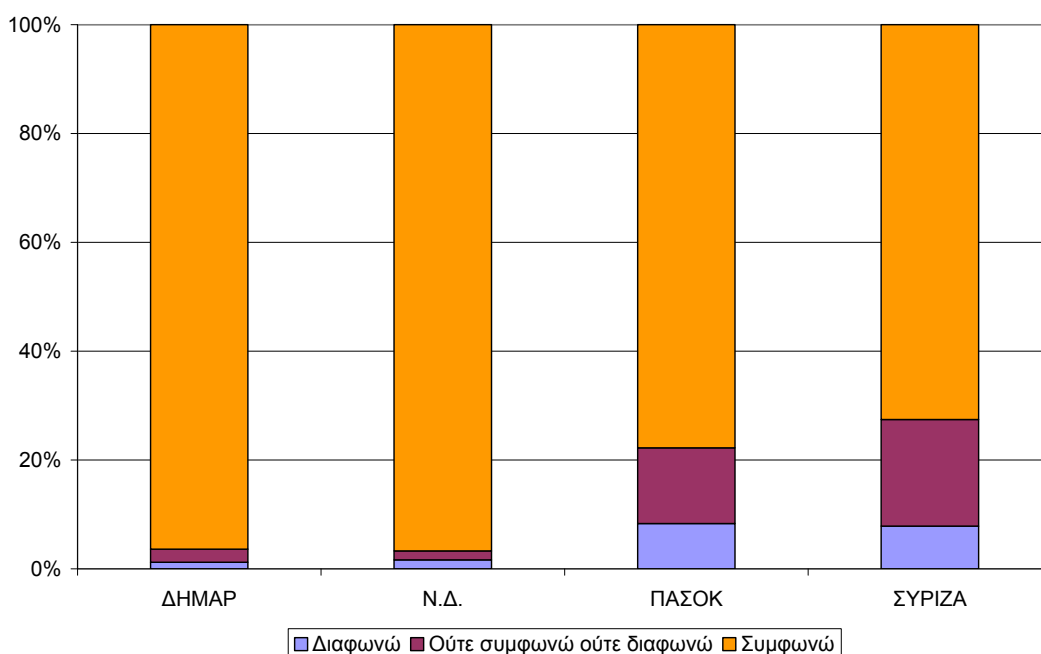
ήταν λάθος η υπογραφή του Μνημονίου, υποστηρίζουν ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να μπορέσει να διασφαλίσει καλύτερους όρους για το δάνειο από την Τρόικα.

**Διάγραμμα 12. Συμφωνία ανά κόμμα με τη διατύπωση:
«Ήταν λάθος της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ να δεχτεί το Μνημόνιο»**

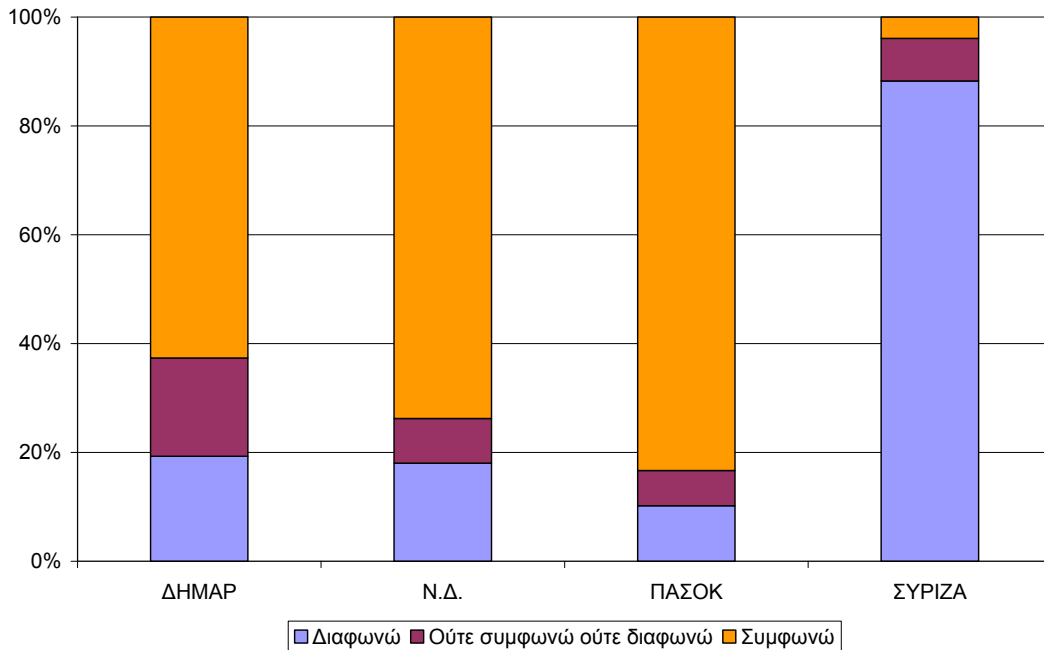
Μνημόνιο και διασφάλιση ευνοϊκότερων όρων

Στο Διάγραμμα 13 παρουσιάζεται ανά πολιτικό κόμμα ο βαθμός συμφωνίας των υποψηφίων με τη διατύπωση: «Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να μπορέσει να διασφαλίσει καλύτερους όρους για το δάνειο από την Τρόικα». Συνολικά, οι υποψήφιοι και των τεσσάρων κομμάτων τοποθετούνται υπέρ της διασφάλισης καλύτερων όρων. Τα υψηλότερα ποσοστά είναι εκείνα των υποψηφίων της ΔΗΜΑΡ (96,4%) και της ΝΔ (96,7%), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό συμφωνίας εμφανίζεται ανάμεσα στους υποψηφίους του ΣΥΡΙΖΑ (72,5%). Σε συνδυασμό με τις απαντήσεις τους σχετικά με το αν ήταν λάθος η υπογραφή του Μνημονίου, προκύπτει ότι περισσότεροι από 1 στους 4 υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ απορρίπτει συνολικά την ιδέα του Μνημονίου, ακόμα και αν αυτό είχε καλύτερους όρους. Οι υποψήφιοι του ΠΑΣΟΚ σε ποσοστό 77,8% συμφωνούν ότι το κόμμα τους θα μπορούσε να διαπραγματευτεί ευνοϊκότερους όρους για το δάνειο από την Τρόικα. Επομένως, διαπιστώνεται ότι στους κόλπους των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ αφενός ότι οι μισοί συμφωνούν με την υπογραφή του μνημονίου και αφετέρου ότι η πλειοψηφία θα επιθυμούσε να είχαν διασφαλιστεί ευνοϊκότεροι όροι.

**Διάγραμμα 13. Συμφωνία ανά κόμμα με τη διατύπωση:
«Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να μπορέσει να διασφαλίσει καλύτερους όρους για
το δάνειο από την Τρόικα»**

Η διερεύνηση της απόδοσης των ευθυνών για την οικονομική κρίση στην Ελλάδα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση του βαθμού συμφωνίας με την εξής πρόταση: «Ευθυνόμαστε όλοι για τα οικονομικά προβλήματα της Ελλάδας εφόσον ζούσαμε πάνω από τις δυνατότητές μας». Όπως προκύπτει από το Διάγραμμα 14 με την άποψη αυτή συμφωνούν οι περισσότεροι από τους υποψήφιους των τριών κομμάτων της συγκυβέρνησης. Ειδικά στο ΠΑΣΟΚ συμφωνούν περισσότεροι από 4 στους 5 υποψήφιους. Στον αντίποδα βρίσκονται οι υποψήφιοι του ΣΥΡΙΖΑ με σχεδόν 9 στους 10 υποψήφιους να διαφωνούν με αυτή την άποψη, καθώς αποτελεί κομμάτι της εκλογικής τακτικής του ΣΥΡΙΖΑ να απαλλάσσει τους πολίτες από οποιαδήποτε ευθύνη για τη σημερινή κατάσταση της εθνικής οικονομίας.

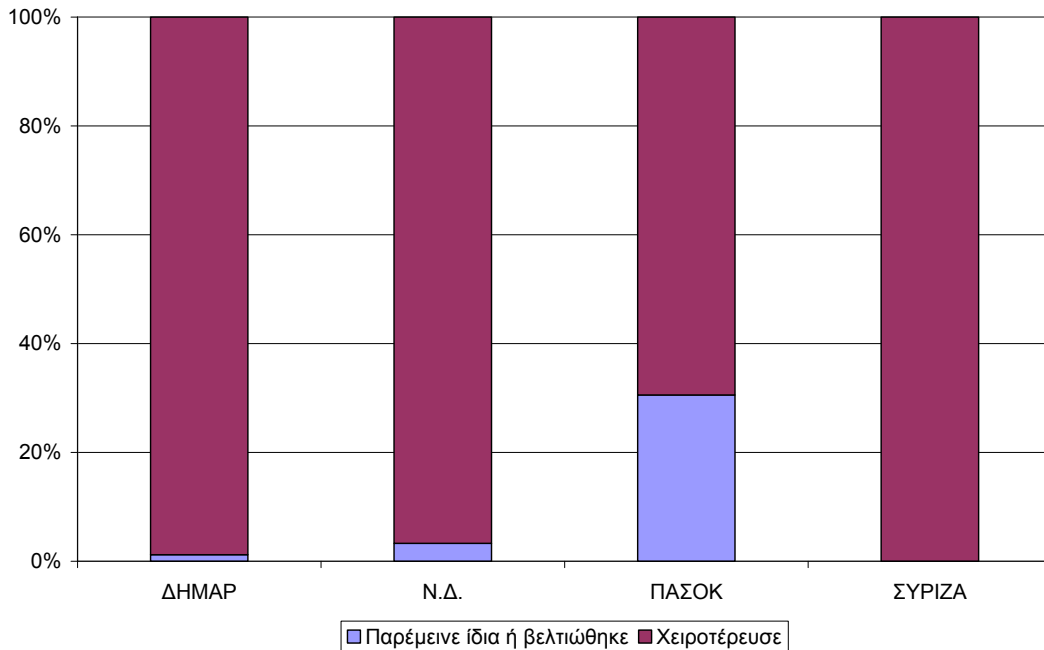

Διάγραμμα 14. Ευθυνόμαστε όλοι για τα οικονομικά προβλήματα της Ελλάδας (ανά πολιτικό κόμμα)

2. Αξιολογήσεις κυβερνήσεων

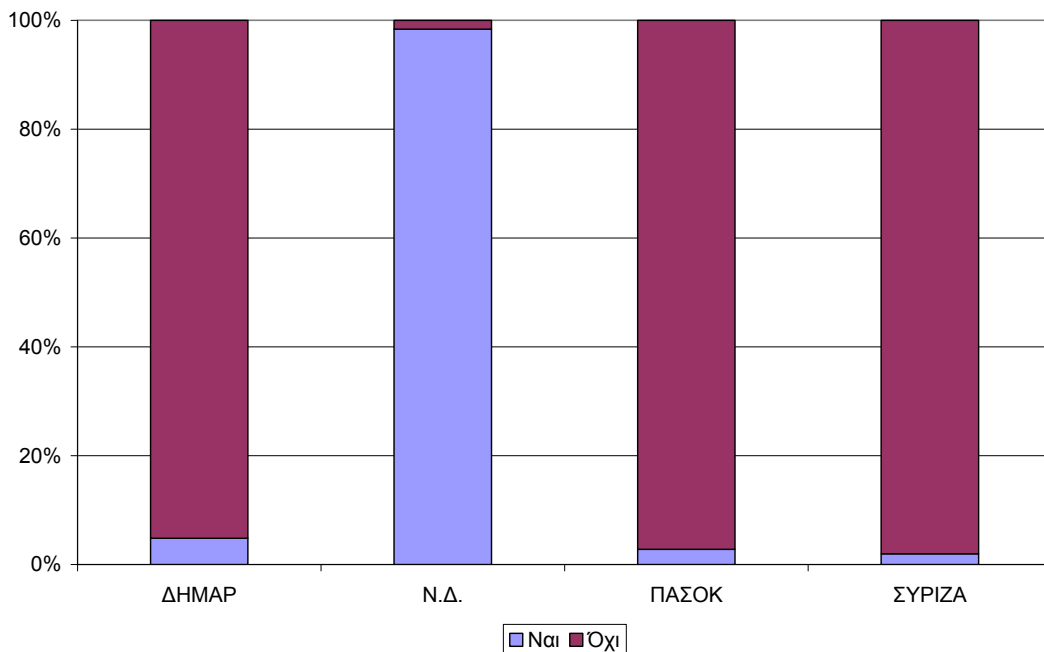
Μια άλλη ομάδα ερωτήσεων της θεματικής ενότητας «Οικονομική Κρίση και Εναλλακτικές» της έρευνας των υποψηφίων βουλευτών αφορά στην αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο της κυβέρνησης Γιώργου Παπανδρέου (2009-2011) και στην αντίστοιχη στην αξιολόγηση της διαχείρισης της κρίσης από μια υποθετική κυβέρνηση της ΝΔ. Επίσης, οι υποψήφιοι βουλευτές κλήθηκαν να αξιολογήσουν και το έργο της τωρινής συγκυβέρνησης.

Αναλυτικότερα, στο Διάγραμμα 15 παρουσιάζονται οι κατανομές των απαντήσεων στο κλασικό ερώτημα της «αναδρομικής αξιολόγησης της οικονομίας» (*retrospective economic evaluation*): «Θα λέγατε ότι η ελληνική οικονομία κατά την περίοδο της κυβέρνησης Γιώργου Παπανδρέου (2009-2011) βελτιώθηκε πολύ, βελτιώθηκε λίγο, παρέμεινε η ίδια, χειροτέρευσε λίγο ή χειροτέρευσε πολύ;». Υπάρχει μόνο ένα μέρος των υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ (30,6%) που υποστηρίζει ότι δεν χειροτέρευσε η οικονομία με κύριο στόχο να υπερασπιστεί το έργο της κυβέρνησης Παπανδρέου.

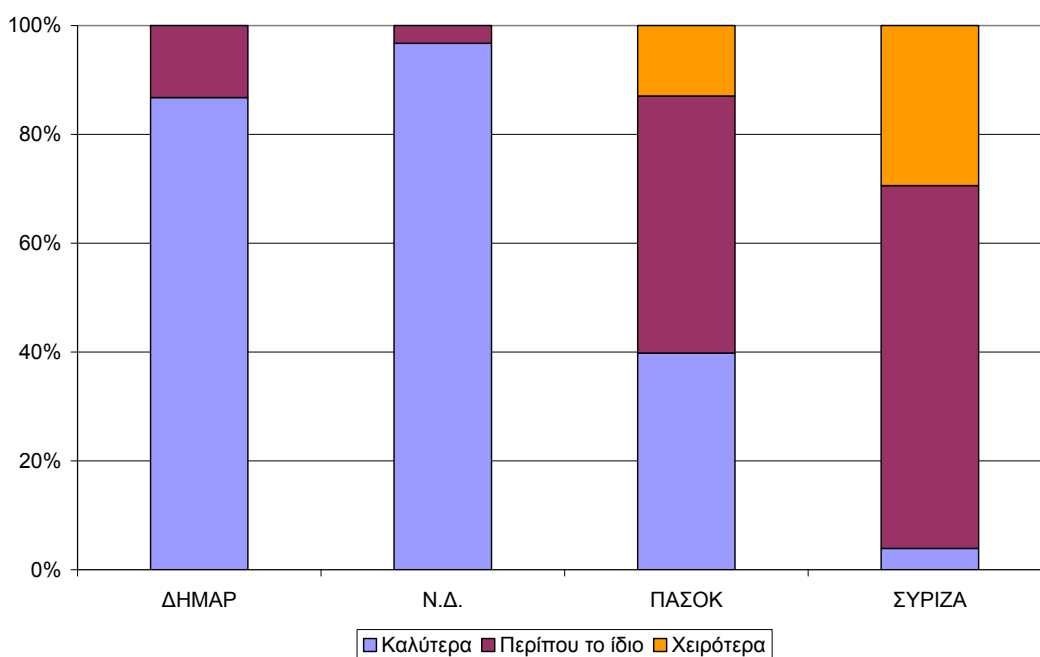
Διάγραμμα 15. Αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας κατά την περίοδο της κυβέρνησης Γιώργου Παπανδρέου (2009-2011) ανά κόμμα

Από την ερώτηση «Πιστεύετε ότι μια κυβέρνηση ΝΔ θα είχε χειριστεί καλύτερα την οικονομία της χώρας στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα;» υπάρχει μία σαφής αντιπαράθεση ανάμεσα στους υποψήφιους της ΝΔ που σχεδόν στο σύνολό τους απαντούν καταφατικά και στους υποψήφιους των άλλων κομμάτων που σχεδόν στο σύνολό τους απαντούν αρνητικά.

Διάγραμμα 16. Πιστεύετε ότι μια κυβέρνηση ΝΔ θα είχε χειριστεί καλύτερα την οικονομία της χώρας στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα;

Στο Διάγραμμα 17 παρουσιάζονται οι απόψεις των υποψηφίων σχετικά με το αν η παρούσα συγκυβέρνηση ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ χειρίζεται καλύτερα ή χειρότερα την οικονομική κρίση σε σύγκριση με την κυβέρνηση Παπανδρέου. Κανένας από τους υποψήφιους της ΔΗΜΑΡ και της ΝΔ δεν υποστηρίζει την άποψη ότι η κατάσταση επιδεινώθηκε και η πλειοψηφία τους υποστηρίζει ότι η συγκυβέρνηση χειρίζεται καλύτερα την οικονομική κρίση. Στο ΠΑΣΟΚ σχεδόν οι μισοί υποστηρίζουν ότι η σημερινή κυβέρνηση χειρίζεται τα οικονομικά θέματα με περίπου τον ίδιο τρόπο, ενώ υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό (13%) που υποστηρίζει ότι οι χειρισμοί είναι σήμερα χειρότεροι. Τέλος, δύο στους τρεις υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ θεωρούν ότι οι χειρισμοί παρέμειναν ίδιοι, ενώ ελάχιστοι (3,9%) θεωρούν ότι βελτιώθηκαν και οι υπόλοιποι θεωρούν ότι η σημερινή κυβέρνηση χειρίζεται με χειρότερο τρόπο την οικονομική κρίση.

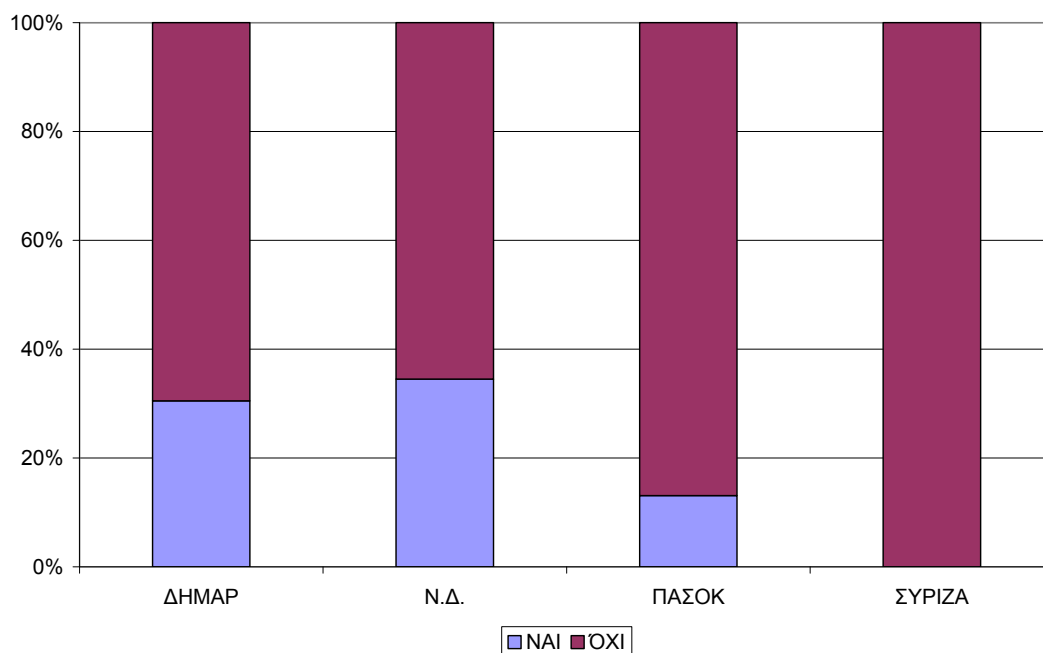

Διάγραμμα 17. Η παρούσα συγκυβέρνηση ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ χειρίζεται καλύτερα ή χειρότερα την οικονομική κρίση;

Επιμέρους θέματα

- i) Ισότιμη κατανομή θυσιών στον ελληνικό λαό

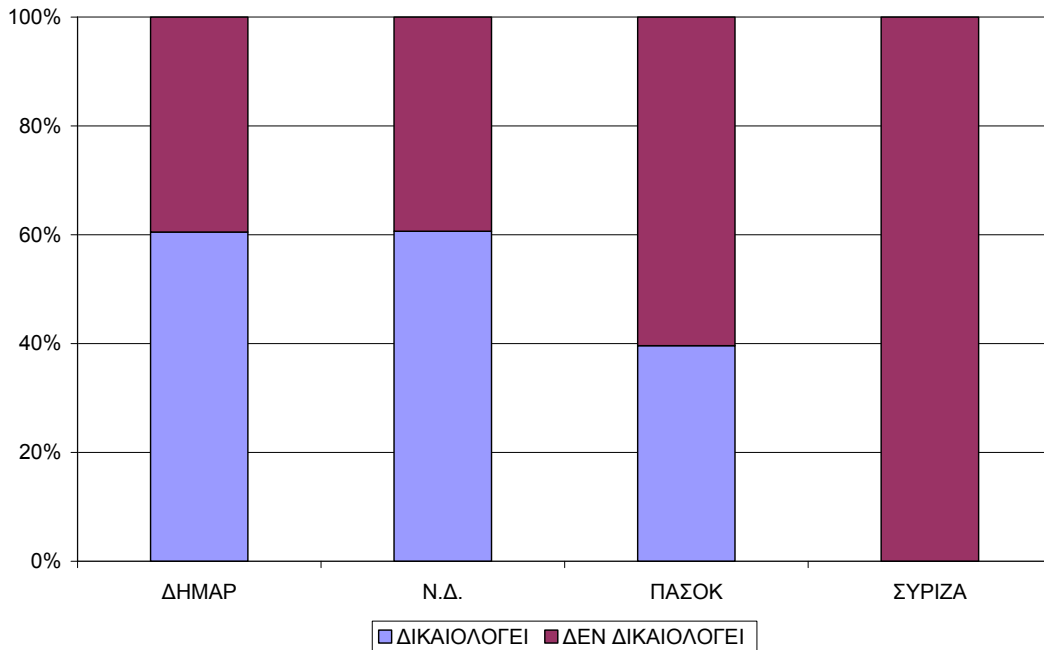
Η πλειονότητα των υποψηφίων του κάθε κόμματος θεωρεί ότι η συγκεκριμένη εφαρμογή του μνημονίου από την κυβέρνηση της ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ δεν κατανέμει ισότιμα τις θυσίες στον ελληνικό λαό, επιβαρύνοντας τους εργαζόμενους, τους συνταξιούχους, τις μικρές επιχειρήσεις πολύ περισσότερο σε σύγκριση με τις αντίστοιχες εύπορες οικονομικές ομάδες (βλ Διάγραμμα 18).

Διάγραμμα 18. Η συγκεκριμένη εφαρμογή του μνημονίου από την κυβέρνηση της ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ κατανέμει ισότιμα τις θυσίες στον ελληνικό λαό;

ii) Αθέτηση των προεκλογικών δεσμεύσεων που έχουν γίνει από τα κυβερνητικά κόμματα

Τέλος, στο Διάγραμμα 19 παρουσιάζονται οι απόψεις των βουλευτών σχετικά με το αν η χρηματοπιστωτική και οικονομική κατάσταση έκτακτης ανάγκης της Ελλάδας δικαιολογεί την αθέτηση των προεκλογικών δεσμεύσεων που έχουν γίνει από τα κυβερνητικά κόμματα. Οι υποψήφιοι των ΔΗΜΑΡ και ΝΔ πιστεύουν (60%) ότι η αθέτηση των προεκλογικών δεσμεύσεων δικαιολογείται, ενώ στους υποψήφιους το ΠΑΣΟΚ το ποσοστό πέφτει στο 40% - ίσως γιατί το κόμμα τους έχει υποστεί μεγάλες εκλογικές απώλειες λόγω και της αθέτησης προεκλογικών δεσμεύσεων του Γιώργου Παπανδρέου. Οι υποψήφιοι του ΣΥΡΙΖΑ στο σύνολό τους δεν αποδέχονται καμία δικαιολογία για την αθέτηση προεκλογικών δεσμεύσεων.

Διάγραμμα 19. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης της Ελλάδας δικαιολογεί την αθέτηση των προεκλογικών δεσμεύσεων

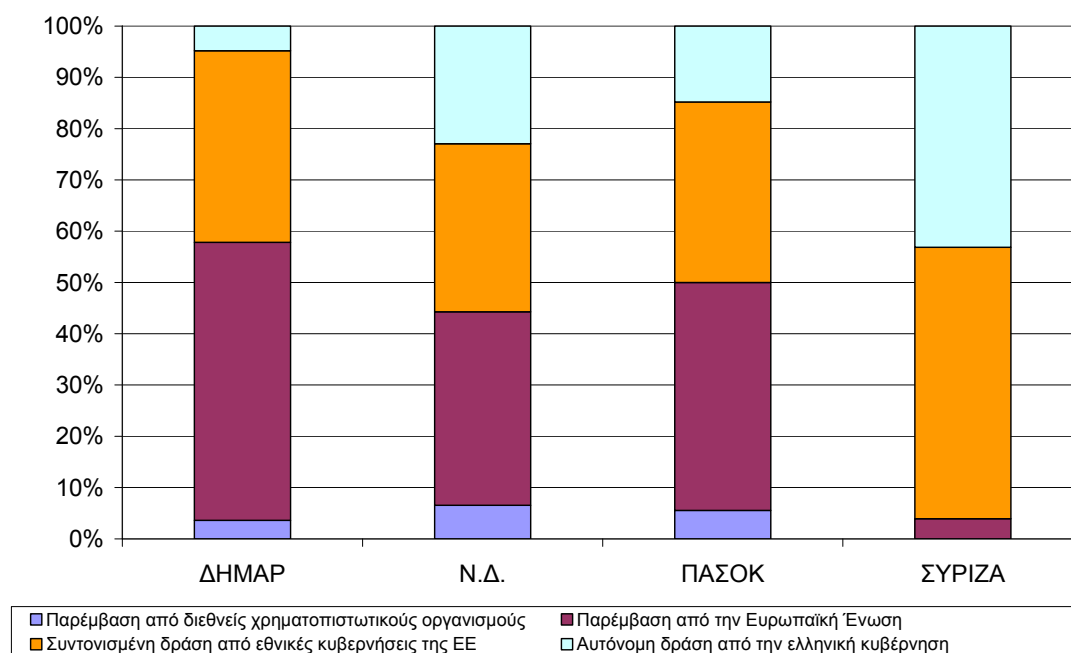
3. Στάσεις υποψηφίων βουλευτών 2012 απέναντι σε εναλλακτικές προτάσεις για τη μείωση της επίδρασης της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελληνική οικονομία

Σε αυτήν την ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της διερεύνησης των στάσεων των υποψηφίων απέναντι σε διαφορετικές εναλλακτικές (προτάσεις) για τη μείωση της επίδρασης της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης στην Ελληνική οικονομία. Ζητήθηκε από τους υποψήφιους να ταξινομήσουν τέσσερις εναλλακτικές σύμφωνα με το επίπεδο σημασίας που πρέπει να δοθεί σε κάθε μια λύση, βάζοντας ως πρώτη επιλογή τη λύση στην οποία πρέπει να δοθεί η υψηλότερη σημασία, και να συνεχίσουν μέχρι την τέταρτη επιλογή, δηλαδή τη λύση στην οποία πρέπει να δοθεί η χαμηλότερη σημασία. Οι εναλλακτικές αυτές προτάσεις αντιπροσωπεύουν τις (κύριες) διαφορετικές απόψεις που έχουν διατυπωθεί για την αντιμετώπιση της κρίσης. Τέθηκαν οι ακόλουθες:

1. Μια παρέμβαση από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (π.χ. ΔΝΤ) (*multilateralism*)
2. Μια παρέμβαση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (*multilevel governance*)
3. Μια συντονισμένη δράση από τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (*intergovernmentalism*)

4. Μια αυτόνομη δράση από την ελληνική κυβέρνηση (*unilateralism*).

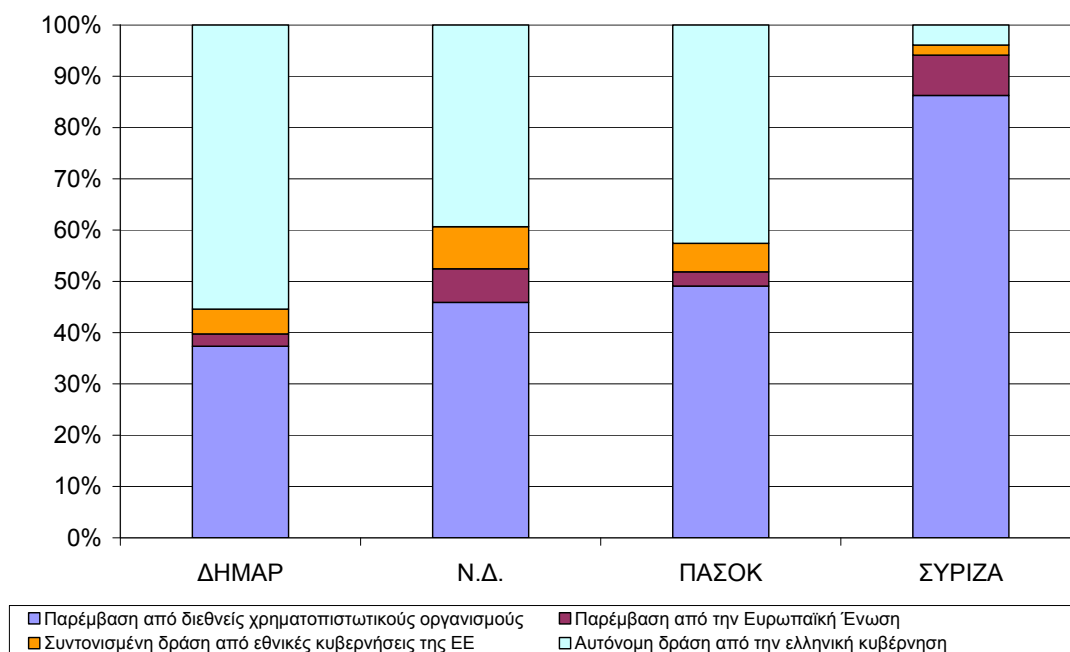
Στο Διάγραμμα 20 παρουσιάζεται η λύση που επιλέχθηκε ως πρώτη από τους υποψήφιους του κάθε κόμματος. Για τους υποψήφιους της ΔΗΜΑΡ η προτιμότερη λύση είναι αυτή της παρέμβασης από την Ευρωπαϊκή Ένωση (54,2%). Αυτή η λύση λαμβάνει υψηλά ποσοστά προτίμησης και στους υποψήφιους της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ (37,7% και 44,4% αντιστοίχως). Επίσης, η λύση της συντονισμένης δράσης από τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιλέγεται ως πρώτη από μεγάλο μέρος των υποψηφίων ΔΗΜΑΡ, ΝΔ και ΠΑΣΟΚ (37,3%, 32,8% και 35,2% αντίστοιχα). Για τους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ η εικόνα είναι αρκετά διαφορετική: η λύση από την Ευρωπαϊκή Ένωση προτιμάται μόνο από το 3,9% , ενώ ανεβαίνει σημαντικά το ποσοστό των προτιμήσεων για λύση με αυτόνομη δράση από την ελληνική κυβέρνηση ως πρώτη επιλογή (43,1%).

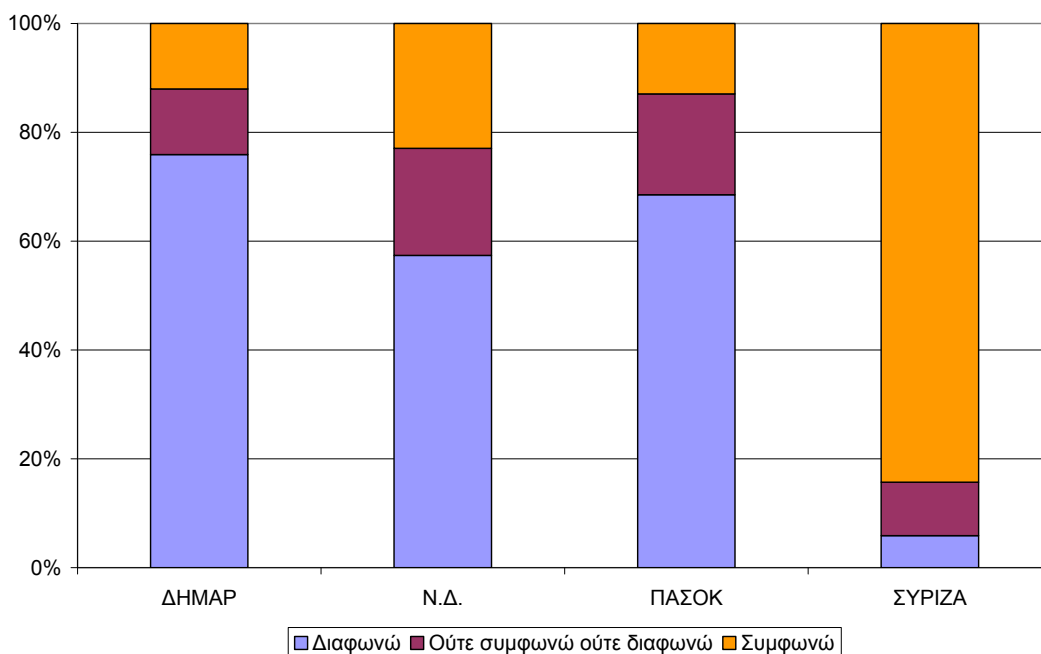
Διάγραμμα 20. Πρώτη επιλογή ανά κόμμα

Από το Διάγραμμα 21 που εμφανίζει τις εναλλακτικές που επιλέχθηκαν τελευταίες από τους υποψηφίους ανά πολιτικό κόμμα σκιαγραφείται η έντονη αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης και τα κόμματα που συμμετέχουν στην κυβέρνηση. Ενώ, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 20 μία λύση με αυτόνομη δράση από την ελληνική κυβέρνηση προτιμάται ως πρώτη επιλογή από ένα μεγάλο μέρος των υποψηφίων του ΣΥΡΙΖΑ, για τους υποψήφιους της ΔΗΜΑΡ, ΝΔ και ΠΑΣΟΚ προτιμάται ως

τελευταία επιλογή (μαζί με μια παρέμβαση από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπως το ΔΝΤ).

Διάγραμμα 21. Τελευταία επιλογή ανά κόμμα

Διάγραμμα 22. Θα έπρεπε να "κάψουμε τους ομολογιούχους" ανά κόμμα

Το Διάγραμμα 22 είναι αποκαλυπτικό του είδους της παρέμβασης που θα γινόταν με αυτόνομη δράση από την ελληνική κυβέρνηση. Παρουσιάζεται ο βαθμός συμφωνίας με

τη διατύπωση: «Θα έπρεπε να "κάψουμε τους ομολογιούχους", δηλαδή να προχωρήσουμε σε στάση πληρωμών του χρέους προς τις τράπεζες αντί να διογκώσουμε το κρατικό χρέος». Η άποψη αυτή είναι η επικρατούσα μόνο ανάμεσα στους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ, ενώ στους υποψήφιους της ΝΔ το ποσοστό αυτών που συμφωνούν είναι 23% και στους υποψήφιους των άλλων δύο εταίρων της κυβέρνησης το αντίστοιχο ποσοστό πέφτει περίπου στο 12%-13%.

Στην έρευνα «Πολιτικών Ελίτ 2009» του ερευνητικού προγράμματος Intune τέθηκε η ίδια ερώτηση ως προς τις εναλλακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης. Αν και η έρευνα διεξήχθη το 2009, ενδιαφέρον παρουσιάζει μια αντιπαραβολή των αποτελεσμάτων.

Στο σύνολο των εθνικών πολιτικών ελίτ από 17 ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα, η λύση της συντονισμένης δράσης από τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιλέχθηκε ως πρώτη επιλογή σε ποσοστό 47%, ενώ η παρέμβαση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και η αντίστοιχη από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς συγκέντρωσαν 18%. Η αυτόνομη δράση από την εκάστοτε εθνική κυβέρνηση έρχεται τελευταία ως πρώτη επιλογή με 17%. (βλ. Best 2012: 6-7).

Τα αποτελέσματα της έρευνας στην Ελλάδα παρουσιάζονται στον Πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 2 «Πρώτη επιλογή» ανάμεσα στις ελληνικές πολιτικές ελίτ για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους-Αποτελέσματα έρευνας «Πολιτικών Ελίτ 2009» Intune

Μια παρέμβαση από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς	2%
Μια παρέμβαση από την Ευρωπαϊκή Ένωση	39%
Μια συντονισμένη δράση από τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	44%
Μια αυτόνομη δράση από την ελληνική κυβέρνηση	15%

Πηγή: Henrich Best, "European Political Elites: Limits of Crisis Resolution in a Limitless Crisis, Παρουσίαση στο 22nd World Congress of Political Science, Madrid July 8 - 12, 2012

Τα κύρια συμπεράσματα που αναφέρονται από την επεξεργασία των πρώτων αποτελεσμάτων αυτής της θεματικής ενότητας συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Χαμηλά ποσοστά υποστήριξης της λύσης της παρέμβασης από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, ανεξάρτητα από κόμμα (βέβαια με καθολική άρνηση από τους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ και με την μικρότερη άρνηση αντίστοιχα από τους υποψήφιους της ΝΔ)
- Οι υποψήφιοι της ΔΗΜΑΡ είναι οι λιγότερο επιφυλακτικοί στην μετατόπιση αρμοδιοτήτων προς την ΕΕ, υποστηρίζοντας τη λύση μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επίσης, αυτή η

πρόταση υποστηρίζεται κυρίως από τους υποψήφιους του ΠΑΣΟΚ και ακολούθως από εκείνους της ΝΔ, ενώ βρίσκει σε μεγάλο βαθμό αντίθετους τους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ

- Οι απόψεις των υποψηφίων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ συγκλίνουν ως προς την πρώτη και κύρια εναλλακτική κατεύθυνση που πρέπει να έχει η αντιμετώπιση της κρίσης. Ένα σημείο διαφοροποίησης μεταξύ υποψηφίων της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ είναι αυτό της επιλογής της αυτόνομης δράσης της κυβέρνησης που προκρίνεται από ένα τμήμα υποψηφίων της ΝΔ
- Συνολικά σαφής διάσταση απόψεων ως προς τις εναλλακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης ανάμεσα στους υποψηφίους των τριών κομμάτων που αυτή τη στιγμή μετέχουν στην συγκυβέρνηση και στους υποψήφιους του ΣΥΡΙΖΑ

Βιβλιογραφία

- Anderson, C. J., and C. A. Guillory. (1997). Political institutions and satisfaction with democracy: A cross-national analysis of consensus and majoritarian systems. *The American Political Science Review* 91 (1): 66-81.
- Andreadis, Ioannis. (2012). Satisfaction with Democracy among Candidates: The Impact of the Electoral Outcome, , "The Comparative Analysis of Political Attitudes and Behaviours of Candidates Standing for Office in National Parliament Elections", 2nd Plenary Conference of the CCS, MZES, University of Mannheim, 27 – 29 January 2012
- Andreadis, I. and Chadjipadelis, T. (2008). Characteristics of Greek Parliament candidates, 58th Political Studies Association Annual Conference "Democracy, Governance and Conflict: Dilemmas of Theory and Practice", Swansea, UK, 1 - 3 April 2008, available online at: www.psa.ac.uk/journals/pdf/5/2008/Andreadis.pdf
- Andeweg, Rudy B. (2000). "Consociational Democracy" *Annual Review of Political Science*, 3, 509–536.
- Bermeo, Nancy, Antonio Costa Pinto and Pedro Tavares de Almedia, eds.,(2003). *Who Governs Southern Europe? Regime Change and Ministerial Recruitment 1850-2000*, London: Franck Cass.
- Blondel, Jean (1997). "Political Opposition in the Contemporary World", *Government and Opposition*, 32:4, 462–486.
- Bowler, S., T. Donovan, and J. A. Karp. (2006). Why politicians like electoral institutions: Self-Interest, values, or ideology? *Journal of Politics* 68 (2): 434-46.
- Choi, Jungug (2006). *Governments and Markets in East Asia. The politics of economic crises* New York: Routledge.
- Conti, Nicolò (2010). "European Citizenship in Party Euromanifestos: Southern Europe in Comparative Perspective (1994-2004)", *South European Society and Politics*, 15: 1, 119-141.

- Dahl, Robert, ed. (1966). *Political Oppositions in Western Democracies*, New Haven: Yale University Press.
- Featherstone, Kevin and George Kazamias (2000). "Introduction: Southern Europe and the process of Europeanization", *South European Society and Politics*, 5:2, 1-24.
- Gunther, Richard (2005). "Parties and Electoral Behavior in Southern Europe", *Comparative Politics*, 37 (3), 253-275.
- Heffernan, Richard (2002). "The Possible as the Art of Politics: Understanding Consensus Politics", *Political Studies*, 50, 742-760.
- Higley, John and Michael Burton (2006). *Elite Foundations of Liberal Democracy*, Rowman & Littlefield Publishers.
- Lijphart, Arend (1968). *The Politics of Accommodation: Pluralism and Democracy in the Netherlands*. Berkeley: University of California Press.
- Lijphart, Arend (1969). "Consociational Democracy," *World Politics* 21, 207-225.
- Lijphart, Arend (1977). *Democracy in Plural Societies: A Comparative Explanation*, New Haven, London: Yale University Press.
- Lijphart, Arend (1984). *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries*, New Haven/London: Yale University Press.
- Lijphart, Arend (1985). *Power-Sharing in South Africa*, Berkeley: Institute of International Studies, University of California.
- Lijphart, Arend (1998). "Consensus and Consensus Democracy: Cultural, Structural, Functional, and Rational-Choice Explanations", *Scandinavian Political Studies*, 21: 2, 99-108.
- Lijphart, Arend (1999). *Patterns of Democracy. Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, New Haven/London: Yale University Press.
- Lijphart, Arend, Thomas C. Bruneau, Nikiforos Diamandouros and Richard Gunther (1988). "A mediterranean model of democracy? The Southern European democracies in comparative perspective", *West European Politics*, 11: 1, 7-25.
- McClosky, Herbert (1964). "Consensus and Ideology in American Politics", *The American Political Science Review*, 58: 2, 361-382.
- Morlino, Leonardo (1996). *Which Democracies in Southern Europe?* Working Paper n.113, Barcelona.
- Olson, Mancur (1963). "Rapid Growth as a Destabilizing Force", *Journal of Economic History*, 23.
- Payne, Thomas (1965). "The Role of Consensus", *The Western Political Quarterly*, 18: 3, 21-31.
- Sotiropoulos, Dimitri and Dimitris Bourikos (2003). "Ministerial Elites in Greece, 1843–2001: A Synthesis of Old Sources and New Data", in Pedro Tavares de Almeida, António Costa Pinto and Nancy Bermeo, *Who governs Southern Europe? Regime Change and Ministerial Recruitment, 1850–2000*, London: Frank Cass, 143-190.

Teperoglou, Eftichia (2010). "A Chance to Blame the Government? The 2009 European Election in Southern Europe", *South European Society and Politics*, 15: 2, 247- 272.

Teperoglou, Eftichia and Andreadis, Ioannis (2012) Consensus or conflict among Greek and Portuguese political elites during the financial crisis: a matter of ideology? "The Comparative Analysis of Political Attitudes and Behaviours of Candidates Standing for Office in National Parliament Elections", 2nd Plenary Conference of the CCS, MZES, University of Mannheim, 27 – 29 January 2012

Ανδρεάδης, Ιωάννης (2010) Διαδικτυακές Πολιτικές Έρευνες, , Πρακτικά 23ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής: "Στατιστική και Διαδίκτυο", Βέροια, 7-11 Απριλίου 2010 σ:42-51
<http://invenio.lib.auth.gr/record/126916/files/Web-based-surveys.pdf>

Ανδρεάδης, Ιωάννης Τεπέρογλου, Ευτυχία Τσατσάνης, Μάνος (2011). Η δομή του ιδεολογικού χώρου στην Ελλάδα: χαρτογράφηση των προτιμήσεων πολιτικής κομμάτων και ψηφοφόρων, , Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, τεύχος 38, Δεκέμβριος 2011, σσ. 5-32
<http://invenio.lib.auth.gr/record/129405/files/Ideological-space.pdf>

Τεπέρογλου, Ε. Χατζηπαντελής, Θ. και Ανδρεάδης, Ι. (2010) Μελέτη διαιρετικών τομών εκλογέων και υποψηφίων στο εθνικό και ευρωπαϊκό δίπολο: συγκλίσεις και αποκλίσεις.. Επιστήμη και Κοινωνία 2010, τεύχος 25, σσ. 37-63 διαθέσιμη περίληψη στο:
http://www.media.uoa.gr/sas/issues/25_issue/03.html